

ARCHEOLOGISCH JAAROVERZICHT 2018

Inleiding

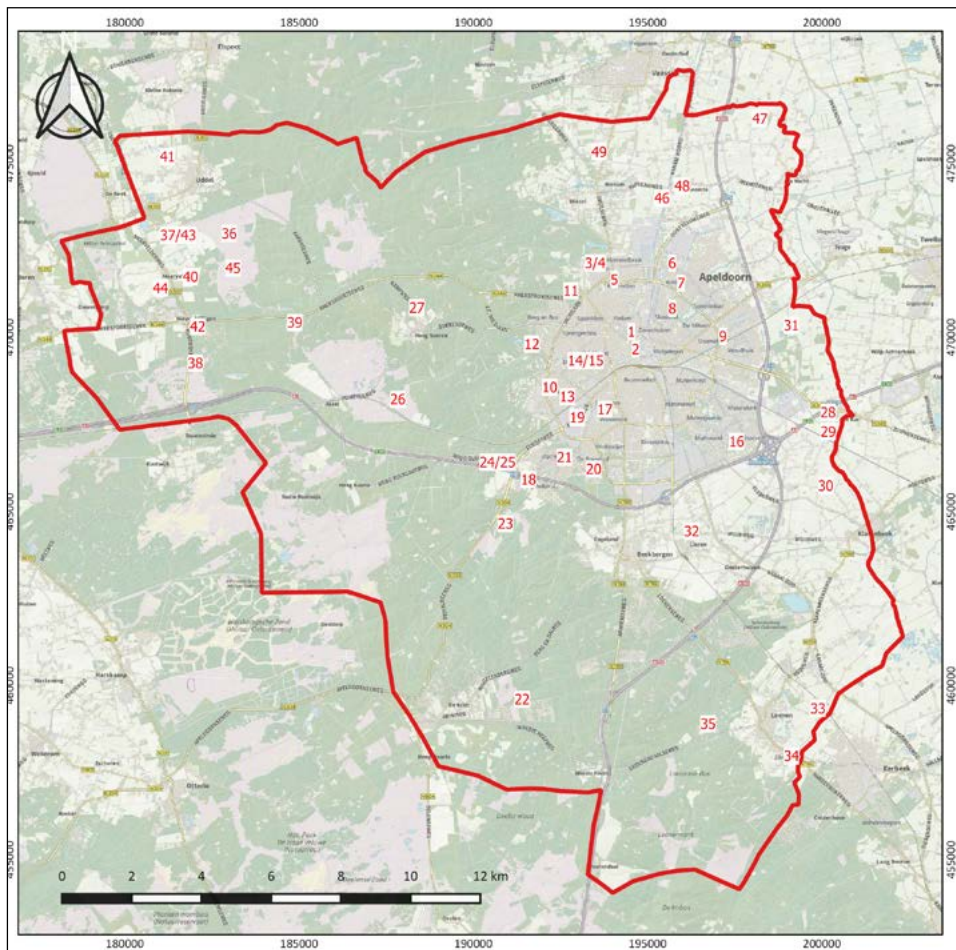
In 2018 zijn weer ongeveer 50 archeologische onderzoeken uitgevoerd. Het meest in het oog springende was de opgraving op de bassecour van Paleis het Loo. Tussen alle grondwerkzaamheden in, die vooral te maken hadden met het klaarmaken van het terrein voor meters diepe damwanden, werd het archeologisch onderzoek uitgevoerd. Een logistieke uitdaging! En boven verwachting kwam er veel meer uit! Niet alleen paleisgerelateerde sporen, maar ook middeleeuwse en laatprehistorische.

Maar ook elders in Apeldoorn werden nieuwe ontdekkingen gedaan. Wat te denken van de sporen bij de Koning Willem III kazerne en die aan de Elsweg?

Maar natuurlijk is er niet alleen onderzoek gedaan, er zijn ook diverse gelegenheden aangegrepen om het archeologisch verhaal te vertellen. Bij Paleis het Loo werd, samen met het museum, de Archeo-

logische Werkgroep Apeldoorn (AWA) en Erfgoed Gelderland, een open dag georganiseerd, waar wel 1100 bezoekers op afkwamen. Ook zijn de tentoonstellingskisten weer ingericht voor een reizende tentoonstelling. Ditmaal over de vroegmiddeleeuwse ijzerindustrie. Dit was namelijk het thema, onder de naam Wolven en Slakken op de Veluwe, dat we de Nationale Archeologiedagen in Apeldoorn en Epe hadden meegegeven. In Apeldoorn kon je daarvoor bij de ijzerslakkenhoop bij atletiekvereniging AV '34 in het Orderbos terecht. En dit smaakte naar meer! Gelukkig krijgt het thema IJzer in 2019 nog een vervolg met een tentoonstelling, familiedag en symposium in CODA.

In 2018 is nog veel meer onderzocht en gebeurd op archeologisch vlak. Hierbij wensen we u dan ook veel plezier bij het lezen van dit archeologisch jaaroverzicht!

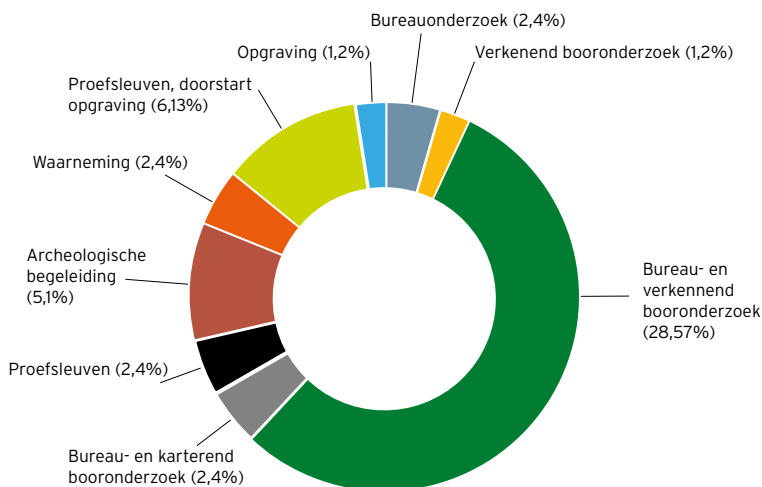

Afbeelding 1. Overzicht archeologische projecten 2018 (Afbeelding: Rick Ozinga).

Overzicht

In totaal zijn in 2018 in Apeldoorn 49 archeologische onderzoeken aangemeld om uitgevoerd te worden.¹ Van deze onderzoeken gaat het om 2 bureauonderzoeken (4%), 1 verkennend booronderzoek (2%), 28 bureau- en verkennend booronderzoeken (57%), 2 bureau- en karterend booronderzoeken (4%), 2 waarnemingen (4%), 5 archeologische begeleidingen (10%), 2 proefsleufonderzoeken (4%) en 6 proefsleufonderzoeken met een doorstart

naar opgraven (13%) en 1 opgraving (2%). Het merendeel van het onderzoek bestaat, net als de andere jaren, uit een bureau- en verkennend booronderzoek. De stijging die we vorig jaar zagen in de verhouding tussen gravend-niet gravend onderzoek ten gunste van het gravende onderzoek heeft niet doorgezet. Van al het onderzoek in 2018 bestond 33% uit een gravend onderzoek.² Dit lijkt, als je het afzet tegen de afgelopen jaren, een redelijk gemiddelde verhouding.³

Archeologisch onderzoek in de gemeente Apeldoorn in 2018 (totaal 49 uitgevoerde onderzoeken)

¹ In de landelijke archeologische database zijn 59 onderzoeksmeldingen aangemeld. Eén onderzoeksmelding is dubbel uitgegeven, een aantal onderzoeksmeldingen bestaan uit bureauonderzoeken die gecombineerd met een booronderzoek zijn uitgevoerd en twee onderzoeken zijn nog niet uitgevoerd, maar zijn doorgeschoven naar januari 2019.

² Onder gravend onderzoek worden in dit geval opgravingen, proefsleufonderzoeken, archeologische begeleidingen en waarnemingen verstaan.

³ In 2013 bestond 19% van het onderzoek uit een gravend onderzoek, in 2014 was dat 22%, in 2015 28%, in 2016 was dit 29% en in 2017 52%

Overzicht archeologische projecten 2018

Nr	Deelgebied	Locatie	Type Onderzoek	Selectiebesluit of Vervolgonderzoek
1	Apeldoorn Algemeen	Stadhuis, Marktplaats 1	Archeologische begeleiding	Niet van toepassing
2	Apeldoorn Centrum	Marktstraat Beekstraat Hofstraat Hoofdstraat	Bureauonderzoek	Archeologische begeleiding
3	Apeldoorn Noord	Paleis het Loo, Bassecour	Proefsleuven	Opgraven
4	Apeldoorn Noord	Paleis het Loo, Bassecour	Opgraven	Niet van toepassing
5	Apeldoorn Noord	Gemzenstraat 9	Bureau- en verkennend booronderzoek	Proefsleuven met doorstart opgraving
6	Apeldoorn Noordoost	Don Carlosstraat, het podium	Bureau- en verkennend booronderzoek	Geen vervolg
7	Apeldoorn Noordoost	Laan van Zevenhuizen, kruising Sluisoordlaan	Bureau- en verkennend booronderzoek	Geen vervolg
8	Apeldoorn Noordoost	Dovenetel ongenummerd	Bureau- en verkennend booronderzoek	Geen vervolg
9	Apeldoorn Oost	Laan van Osseveld, ondertunneling bij het spoor	Bureau- en verkennend booronderzoek	Archeologische begeleiding
10	Apeldoorn West	Koning Willem III-kazerne, locatie gebouw 50 en 46	Proefsleuven met doorstart opgraving	Opgraven
11	Apeldoorn West	Amersfoortseweg 7 en 9	Bureau- en verkennend booronderzoek	Geen vervolg
12	Apeldoorn West	J.C. Wilsaans 31	Bureau- en verkennend booronderzoek	Geen vervolg
13	Apeldoorn West	Pieter de Hoochlaan 34-92	Bureau- en verkennend booronderzoek	Geen vervolg
14	Apeldoorn West	Elsweg 25	Bureau- en verkennend booronderzoek	Proefsleuven met doorstart opgraving
15	Apeldoorn West	Elsweg 25	Proefsleuven met doorstart opgraving	Opgraven
16	Apeldoorn Zuidoost	Landdrostlaan (Stadsrand sportpark de Maten)	Bureau- en verkennend booronderzoek	Geen vervolg
17	Apeldoorn Zuidwest	Ugchelsebeek	Archeologische begeleiding	Niet van toepassing

Nr	Deelgebied	Locatie	Type Onderzoek	Selectiebesluit of Vervolgonderzoek
18	Apeldoorn Zuidwest	Hoenderloseweg 84 - Wezenweg 2	Bureau- en verkennend booronderzoek	Geen vervolg
19	Apeldoorn Zuidwest	Europaweg 165, ten noorden (Perceel V5162)	Bureau- en verkennend booronderzoek	Geen vervolg
20	Apeldoorn Zuidwest	Albert Schweitzerlaan 31	Bureau- en verkennend booronderzoek	Geen vervolg
21	Apeldoorn Zuidwest	G.P. Duuringlaan 14-22	Archeologische begeleiding	Niet van toepassing
22	Hoenderloo	Krimweg 140	Bureau- en karterend booronderzoek	Geen vervolg
23	Hoenderloo	t Leesten informatiecentrum	Proefsleuven	Geen vervolg
24	Hoenderloo	Van Heeckerensweg naast 18, bouwblokken D en E	Proefsleuven met doorstart opgraving	Opgraven
25	Hoenderloo	Van Heeckerensweg naast 18, bouwblokken A en C	Proefsleuven met doorstart opgraving	Opgraven
26	Hoog Soeren Radio Kootwijk	Ecoduct Asselsche heide	Archeologische begeleiding	Niet van toepassing
27	Hoog Soeren Radio Kootwijk	Munitiedepot Hoog Soeren	Archeologische begeleiding	Niet van toepassing
28	Klarenbeek	Zutphensestraat 319	Bureau- en verkennend booronderzoek	Geen vervolg
29	Klarenbeek	Zutphensestraat achter 230 (zonnepark IJsseldijk)	Bureau- en verkennend booronderzoek	Geen vervolg
30	Klarenbeek	Elsbosweg 25	Bureau- en verkennend booronderzoek	Geen vervolg
31	Klarenbeek	Woudhuizerweg 88-90	Bureau- en verkennend booronderzoek	Geen vervolg
32	Lieren	Veldbrugweg, naast 14	Proefsleuven met doorstart opgraving	Nog niet uitgevoerd
33	Loenen	Broeksweg 11 (modificatie 6 en 7)	Bureau- en verkennend booronderzoek	Geen vervolg
34	Loenen	Imbosweg 32	Verkennd booronderzoek	Geen vervolg

Nr	Deelgebied	Locatie	Type Onderzoek	Selectiebesluit of Vervolgonderzoek
35	Loenen	Groenendaalseweg 64, Ereveld Loenen	Bureauonderzoek	Nog niet bekend
36	Uddel	Uddelse heide	Archeologische begeleiding	Niet van toepassing
37	Uddel	t Hof 12, Kroonheim	Bureau- en verkennend booronderzoek	Proefsleuven met doorstart opgraving
38	Uddel	Ecoduct N302 (Kootwijkerweg)	Bureau- en verkennend booronderzoek	Proefsleuven
39	Uddel	Ecoduct N344 (Amersfoortseweg)	Bureau- en verkennend booronderzoek	Geen vervolg
40	Uddel	Meervelderweg 52	Bureau- en verkennend booronderzoek	Geen vervolg
41	Uddel	Staverhul 25-27	Bureau- en verkennend booronderzoek	Waarneming
42	Uddel	Reconstructie Meervelderweg N302, kruising Grevenhout	Waarneming	Niet van toepassing
43	Uddel	t Hof 12, Kroonheim	Proefsleuven met doorstart opgraving	Opgraven
44	Uddel	Kampweg 34	Bureau- en verkennend booronderzoek	Proefsleuvenonderzoek
45	Uddel	de Bieze	Bureau- en karterend booronderzoek	Archeologische begeleiding
46	Wenum Wiesel Beemte	Wenumsedwarsweg naast 99 (zonnepark Stadhoudersmolen)	Bureau- en verkennend booronderzoek	Geen vervolg
47	Wenum Wiesel Beemte	Werler naast 3 (zonnepark Beemte Noord)	Bureau- en verkennend booronderzoek	Geen vervolg
48	Wenum Wiesel Beemte	Beemterweg 6	Bureau- en verkennend booronderzoek	Nog niet bekend
49	Wenum Wiesel Beemte	Elburgerweg 16	Bureau- en verkennend booronderzoek	Nog niet uitgevoerd
49	Wenum Wiesel Beemte	Ramsbrugweg 48	Proefsleuven, doorstart opgraving	Doorstart naar opgraving
50	Wenum Wiesel Beemte	Wieselse Kampweg 86a	Bureau- en verkennend booronderzoek	Vervolg afhankelijk van omvang graafwerk

Selectiebesluit na proefsleuvenonderzoek	Aantal	Verhouding
Geen vervolgonderzoek	1	14 %
Opgraving (deels behoud in situ)	6	86 %
Behoud in situ ⁶	0	0 %

Om beter inzicht te krijgen in de verhouding tussen de verschillende onderzoeken en het besluit tot vervolgonderzoek of het vrijgeven van een terrein wordt er gekeken naar het type onderzoek en het besluit dat daaruit voortvloeit. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen het besluit dat genomen wordt na een bureau- en booronderzoek en het besluit dat genomen wordt na een proefsleuvenonderzoek.

Van de 33 aangemelde bureau- en booronderzoeken in 2018 is in 3 gevallen nog geen selectiebesluit genomen.⁴ Bij de selectiebesluiten die wel genomen zijn, wordt in 70% van de gevallen besloten dat er geen vervolgonderzoek nodig. In 30 % van de gevallen is een vervolgonderzoek wel nodig, dat kan in de vorm van een proefsleuvenonderzoek, een archeologische begeleiding of een waarneming zijn.

Van de 7 proefsleuvenonderzoeken in 2018 is in slechts 1 geval (14%) besloten dat er geen vervolgonderzoek nodig is en in 86% van gevallen was dit wel nodig. Meestal kon de opgraving aansluitend op het proefsleuvenonderzoek plaatsvinden. Er zijn geen vindplaatsen in aanmerking gekomen voor het volledig behouden ter plaatse (in situ). In de praktijk worden bij een opgraving ook delen van een vindplaats, als mogelijk, ter plaatse behouden.

Van al het gravend onderzoek, en soms van een enkel ander onderzoek, volgt in het volgende deel onder 'De projecten' een beschrijving van het onderzoek en de eerste resultaten uit het veld.

Selectiebesluit na bureau- en booronderzoek	Aantal	Verhouding
Geen vervolgonderzoek ⁵	21	70 %
Archeologische begeleiding	5	17 %
Proefsleuvenonderzoek	3	10 %
Ander onderzoek	1	3 %

⁴ Het selectiebesluit 'geen vervolgonderzoek' staat niet per definitie gelijk aan het vrijgeven van een terrein, voor de ontwikkeling is geen onderzoek meer nodig, maar de rest van het perceel kan heel goed nog een hoge verwachting hebben.

⁵ Deze projecten zijn nog niet bij ons bekend of zijn nog niet uitgevoerd.

⁶ Naast een selectiebesluit tot een vervolgonderzoek komt vaak een deel van het terrein in aanmerking voor behoud in situ. Het feitelijk aandeel van in situ behoud is hiermee dus niet volledig gegeven.

De projecten⁷

1. Stadhuis, Markplein 1 (Apeldoorn Algemeen)

Sinds vorig jaar wordt er ieder jaar een archeologische onderzoeksmelding op het stadhuis geplaatst. Dit is natuurlijk niet omdat hier op deze locatie een archeologisch onderzoek wordt uitgevoerd, bij de bouw van het stadhuis en de eronder gelegen parkeerkelder zijn immers alle eventuele archeologische sporen en vondsten verdwenen. Deze onderzoeksmelding is een administratieve plaatsing. De

gemeente Apeldoorn heeft Econsultancy gevraagd om gedurende het jaar kleine waarnemingen in het veld uit te voeren op locaties waar geen formeel archeologisch onderzoek nodig is. Het gaat dan vaak om bodemingrepen die zonder onderzoek uitgevoerd mogen worden of om locaties waar besloten is dat er geen onderzoek meer nodig is, maar waar we willen toetsen of dit besluit klopt of om meldingen dat bij graafwerk mogelijk archeologische sporen en/of vondsten zijn gedaan. In 2018 is Econsultancy slechts één keer voor een dergelijk onderzoek uitgerukt, namelijk voor graafwerkzaamheden bij winkelcentrum De Eglantier in Apeldoorn Zuidoost.

⁷ De nummers verwijzen naar de nummers in de overzichtslijst en op de overzichtskaart.

Afbeelding 2. Bij de graafwerkzaamheden bij de Eglantier in de Maten is een archeologische waarneming gedaan (foto: Econsultancy).

Winkelcentrum De Eglantier ligt in de wijk de Maten, een wijk die in de jaren '70 van de 20e eeuw met grote machines is aangelegd. De aanname is dat bij deze aanleg het onderliggende archeologisch bodemarchief verstoord is geraakt en slechts op delen nog archeologische informatie zou kunnen bevatten. Om deze aanname te toetsen is in december een waarneming gedaan van enkele graafwerkzaamheden die bij het kerkcentrum De Drie Ranken hadden plaatsgevonden. Tijdens deze waarneming zijn ook zes boringen in het plangebied gezet. Het veldbezoek en de boringen bevestigen hierbij het vermoeden. De bodem is tot op verschillende dieptes verstoord, maar in ieder geval in die mate dat het van nature gevormde bodemprofiel niet meer aanwezig is. Deze verstoringen zijn niet alleen het resultaat van de recente graafactiviteiten, maar lijken al veroorzaakt te zijn bij de bouw van de wijk in de jaren '70 van de 20e eeuw. Dit is belangrijke informa-

tie die meegenomen kan worden in de archeologische kenniskaart van de gemeente.

3/4. Paleis het Loo, Bassecour (Apeldoorn Noord)⁸

Museum Paleis het Loo is bezig met een ingrijpende verbouwing, waarbij het paleisdeel asbestvrij wordt gemaakt en op het voorterrein, de Bassecour, een ondergrondse museumzaal wordt gerealiseerd. Voorafgaand aan het graafwerk voor deze museumzaal is door RAAP eerst een archeologisch proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Uit dit onderzoek kwam naar voren dat het voorplein, verspreid over twee tot drie niveaus, vol ligt met archeologische sporen en vondsten en vrijwel over het

⁸ Dit verhaal is deels overgenomen uit het evaluatie- en selectierapport dat is opgesteld door M. Schabbink van RAAP.

Afbeelding 3. Vanaf het dak van Paleis het Loo had je mooi uitzicht op het archeologisch onderzoek.

Afbeelding 4. De opgraving was een logistieke uitdaging en werd uitgevoerd tussen allerlei sloop- en bouwwerkzaamheden in.

gehele terrein een opgraving uitgevoerd moest worden. De sporen en vondsten waren niet alleen te relateren aan het gebruik van het gebied als paleis, maar konden ook in de middeleeuwen, Romeinse tijd en late prehistorie worden gedateerd. De aard en omvang van deze vindplaatsen werd pas bij de opgraving duidelijk.

De opgraving was logistiek een uitdaging. Omdat voor de ondergrondse museumzaal wel 10 meter diep ontgraven werd, waren er ook damwanden nodig, damwanden die later meteen de wanden van de museumzaal kunnen worden. Op hetzelfde stuk grond moesten allerlei werkzaamheden voor deze damwanden worden uitgevoerd, maar niet voordat het onderzoek was afgerond. Stapje voor stapje, en tussen de sloop- en bouw-

werkzaamheden in, kon de opgraving worden uitgevoerd.

Bij de opgraving is in totaal 4000 m² onderzocht en zijn bijna 7000 vondsten gedaan. Op vlak 1 (en soms vlak 0) vlak werden diverse sporen en vondsten gedaan die aan het paleis te relateren zijn. Het aantreffen van een riool uit de periode laat 17e eeuw tot minimaal 1967 was een bijzondere vondst. Dit geldt eveneens voor een bakstenen goot van fontein naar riool en overige structuren met betrekking tot de waterhuishouding van het bassecour in de vorm van keramieken en loden waterleidingen. Verder waren de kruislingse paden op het bassecour aan weerszijden voorzien van palen (pergola's?) en het ovaal rondom de fontein stelselmatig begrensd door driehoekige bloemperken (4 x15 stuks); deze

fenomenen zijn op geen enkele historische prent of foto zichtbaar. Eveneens niet verwachte en onbekende structuren waren twee wachtershuisjes en twee kuilen volgestort met paleisinventaris. De wachtershuisjes hadden een verlaagde bakstenen vloer in een verder waarschijnlijk met houten planken beklede ruimte. In de vulling van één van (de oudtijds gesloopte) wachtershuisjes werden een kleine honderdtal pijpfragmenten en een roodbakkende komfoor uit het laatste kwart van de 17e eeuw gevonden.

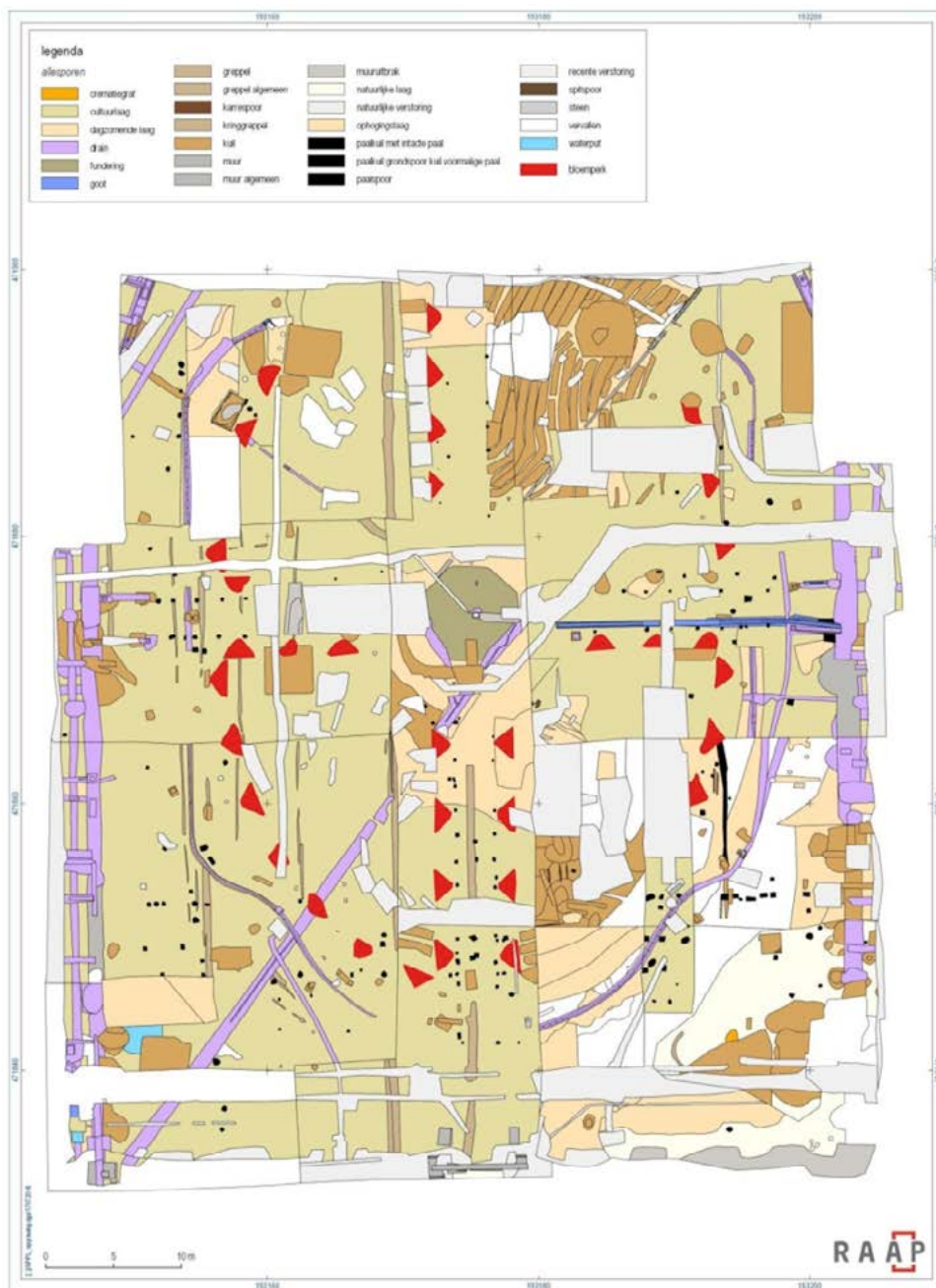
De met materiaal volgestorte kuilen, waarschijnlijk daterend uit 1795/1796, waarin de laatste resten originele (vooral 17e-eeuwse) paleisinventarisstukken zijn aangetroffen, kunnen in verband met de Franse overheersing van de Nederlanden gebracht worden. In het archief van de Hoge Heerlijkheid van Het Loo is een serie

verslagen uit de jaren 1795 tot en met 1798 aanwezig, waarin wordt vermeld wat er allemaal is gedaan om het paleis 'aan kant' te krijgen. Aanvankelijk probeerde men de boel in Den Haag in veiligheid te brengen, maar na een tweetal plunderingen en zware vernielingen besloot de Bataafse Republiek alles op Het Loo grondig op en uit te ruimen, zowel paleis als tuinen. Zeer waarschijnlijk zijn de kuilen in genoemde periode op het bassecour gegraven. In de vulling van de kuilen is een grote hoeveelheid aardewerk (van zeer luxe tot zeer gewoon), glas (wijnflessen en drinkglazen), bouw materiaal, metalen beslagstukken van kasten, verbrand hout (van kasten?) en textiel gevonden.

In vlak 2 zijn vier verschillende gebruikperiodes gedocumenteerd. De oudste sporen gaan terug tot de Midden Bronstijd en

Afbeelding 5. De originele riolering van Paleis het Loo was nog opmerkelijk intact aanwezig.

Afbeelding 6. Vaktekening van alle sporen die met het Paleis te maken hadden (afbeelding: RAAP).

Afbeelding 7. Het onderzoek bij de vroegmiddeleeuwse inhumatiegraven (skeletbegrovingen) moet heel voorzichtig gebeuren.

Afbeelding 8. Enkele vroegmiddeleeuwse kralen die gevonden zijn. De rest van de kralen zijn met graf en al 'en bloc' gelicht en zullen pas na onderzoek in het lab weer beschikbaar zijn.

betreft nederzettingssporen in de vorm van voorraadkuilen en mogelijk twee gebouwplattengronden van ongeveer 25 x 6 m. Uit de Late Bronstijd zijn de resten van twee kleine grafheuvels in de vorm van kringgreppels teruggevonden. Een tweede begravingcontext bestaat uit drie graven

Afbeelding 9 Het archeologisch onderzoek bij Paleis het Loo trok veel belangstelling van de pers.

Afbeelding 10, 11 en 12. De open dag voor de opgraving bij Paleis het Loo trok 1100 bezoekers.

uit de Merovingische tijd. Het betreft twee inhumatiegraven en een keldergraf met crematieresten. Twee van deze graven kunnen op grond van de bijgiften als vrouwelijk worden bestempeld gezien de vondst van halssnoeren van glaspasta-kralen. In de inhumatiegraven zijn op basis van röntgenopnamen een gesp met zilver ingelegd en een knipmes aanwezig.

In het kamergraf werd naast genoemd kralensnoer een pot met crematieresten gevonden. Opvallend was dat begravingen uit de Late Bronstijd en Vroege Middeleeuwen waren samengebald in een oppervlakte van 10 bij 10 meter in de zuidoostelijke hoek van het bassecour.

Een ingegraven ton heeft gediend als waterput. Hoewel de put redelijk goed was geconserveerd, is geen enkele begeleidende vondst gedaan. Tonputten komen vooral voor van de 13^e tot 15^e /16^e eeuw. Hoewel een datering in de 17^e eeuw zeker tot de mogelijkheden behoort, past een dergelijke put niet in de context en status van een paleis met voorplein met zijn strak Hollandse barokstijl. De tonput zal dan ook eerder in verband gebracht moeten worden met het achter het paleis gelegen Oude Loo en de landerijen van dit van oorsprong 15^e eeuwse kasteel.

Het archeologisch onderzoek op het voorplein van Paleis het Loo trok veel geïnteresseerden van pers en publiek. Op de open dag kwamen 1100 bezoekers af. Vrijwilligers van de Archeologische Werkgroep Apeldoorn (AWA) mochten actief aan het onderzoek meedoen (zie nieuws van de AWA). Op dit moment wordt het onderzoek verder uitgewerkt. Het zou mooi zijn als het uiteindelijke verhaal weer een plekje kan krijgen in het Paleis.

10. Koning Willem III kazerne, locatie gebouw 50 en 46 (Apeldoorn West)

Voorafgaand aan de bouw van twee lesgebouwen is, in opdracht van Dienst Vastgoed Defensie, door RAAP in januari een opgraving uitgevoerd binnen het terrein

Afbeelding 13. Het archeologisch onderzoek op het terrein van de Koning Willem III kazerne leverde diverse huisplattengronden op, zoals deze die als verkleuring op de voorgrond te zien is.

van de Koning Willem-III kazerne. Uit een proefsleuvenonderzoek in 2016 was al geconcludeerd dat zich hier resten van bewoning uit de Late Prehistorie en Middeleeuwen bevonden. Naar aanleiding van deze resultaten werd besloten dat er een opgraving nodig was in de goed geconserveerde delen van het onderzoeksgebied.

Tijdens de opgraving kon de datering van de vindplaats worden bijgesteld. In totaal zijn 550 relevante sporen aangetroffen en 1673 vondsten gedaan. Hieruit bleek de vindplaats in de Romeinse tijd en de Vroege tot Late Middeleeuwen te dateren. Uit de vele sporen konden enkele gebouwstructuren worden herkend, zoals 4 hutkommen (kleine werkplaatsen), 11 spiekers (een soort opslagplaatsen) en 8 huisplattegronden. Uit het vondstmateriaal blijken deze sporen met name uit de Romeinse tijd te dateren, al zijn ook enkele huisplattegronden, vanwege zijn vorm, in de Late Middeleeuwen te plaatsen.

Tijdens de verdere uitwerking zullen de structuren in detail beschreven worden en aan periodes worden toegedicht.

Een grote hoeveelheid vondsten werden gedateerd in de 1^e-4^e eeuw na Christus. Naast twee spinklosjes wijst de aanwezigheid van slakmateriaal op ijzerproductie. De mogelijkheid tot ijzerproductie komt ook tot uiting in de aanwezigheid van de houtskoolrijke kuilen, die als houtskoolmeilers zijn herkend. Deze productie vond mogelijk al plaats in de Romeinse tijd en liep door tot in de Middeleeuwen. Bij de uitwerking, als enkele houtskoolmonsters opgestuurd zijn voor een C14-datering, zal de datering van deze houtskoolmeilers blijken. Als deze, zoals nu lijkt, inderdaad uit de Romeinse tijd, komen, hebben we nieuwe aanwijzingen dat onze ijzerindustrie al in de Romeinse tijd begonnen is. En dat zo vlakbij de grootste vroegmiddeleeuwse ijzerslakkenhoop van Nederland, in het Orderbos!

Afbeelding 14. Dit spoor is een typisch laatmiddeleeuwse paalkuil. Dat zijn altijd hele grote kuilen, waar oorspronkelijk in het midden de paal van het huis heeft gestaan (de donkere kleur) en die vervolgens weer volgestort is met grond (de vlekkerige grond eromheen).

Afbeelding 15. Enkele sporen aan de Elsweg 25 komen uit de Romeinse tijd.

15. Elsweg 25 (Apeldoorn West)

Aan de Elsweg 25 werd een woning gesloopt om plaats te maken voor nieuwbouw. Omdat bij het verkennend booronderzoek op deze locatie een oud akkerdek, de Apeldoornse Enk, was aangetroffen en uit ervaring blijkt dat hieronder het archeologisch niveau vaak goed intact is, was besloten dat na sloop en voorafgaand aan de nieuwbouw eerst een proefsleuvenonderzoek moest plaatsvinden. En in deze proefsleuf werd al snel duidelijk dat er, naast enkele sporen uit de 20^e eeuw, ook sporen van bijna 2000 jaar oud, uit de Romeinse tijd, aanwezig waren. Deze sporen zouden wel eens kunnen horen bij de grotere nederzetting uit de Romeinse tijd die we ook van elders onder de Apeldoornse enk kennen, zoals bij de Herderweg-Ooiweg en de Torenstraat. Het proefsleuvenonder-

zoek werd uitgebreid naar een opgraving ter grootte van het bouwvlak, waarna de bouw van de woning kon beginnen.

17. Ugchelsebeek (Apeldoorn Zuidwest)

Bijsdrage van Rick Ozinga

In opdracht van de gemeente Apeldoorn heeft Econsultancy in de eerste helft van het jaar een archeologische begeleiding uitgevoerd tijdens de werkzaamheden aan de Ugchelsebeek. Dit onderzoek werd uitgevoerd in twee gebieden, deelgebied 1 (met een oppervlakte van circa 8.942 m²) nabij de Hattemseweg en deelgebied 2 (met een oppervlakte van circa 2.426 m²) nabij de Bogaardslaan. Beide deelgebieden liggen in de omgeving van droogdalen op de stuwwal van Apeldoorn, wat een gunstig

Afbeelding 16. De werkzaamheden aan de Ugchelsebeek werden archeologisch begeleid (foto: Econsultancy).

(tijdelijk) bewoningsgebied was voor jagers-verzamelaars in de steentijd. Tijdens eerder onderzoek is gebleken dat de bodem nog intact was, waardoor de kans op archeologisch vondstmateriaal hoog is. Bij werkzaamheden is geprobeerd zo weinig mogelijk het bodemarchief te verstoren en alleen hetgeen af te graven wat nodig was voor de werkzaamheden aan de beek. Tijdens de archeologische begeleiding is geen archeologisch relevant vondstmateriaal gevonden. Wel zijn er verstoringen aangetroffen uit waarschijnlijk de jaren '70 en '80 van de 20e eeuw, die te maken hebben met vorige herinrichtingswerkzaamheden aan de Ugchelsebeek.

21. G.P. Duuringlaan 14-22 (Apeldoorn Zuidwest)

Bijdrage van Sylvia Leenaers

In opdracht van Lunee vastgoed heeft Synthegra op 28 augustus 2018 graafwerk-

zaamheden in de G.P. Duuringlaan 14-22 te Ugchelen archeologisch begeleid. Dit onderzoek was nodig doordat op deze plek zes woningen worden gebouwd. Uit het voorafgaande bureau- en booronderzoek bleek dat de kans op resten uit de Nieuwe Tijd (1500-heden) groot was, maar bleek ook een kans te zijn dat de bodem teveel verstoord zou zijn. In het plangebied kunnen funderingsresten worden verwacht van de vroegere watermolen-papierfabriek, latere wasserij en aangrenzende arbeiderswoningen. Tijdens het booronderzoek zijn er mogelijke bakstenen uit de Nieuwe Tijd gevonden die mogelijk tot deze molens behoorden.

Tijdens de archeologische begeleiding is gebleken dat er geen archeologische waarden in de aangelegde werkput bevinden. De bodem is verstoord tot in de ongeroerde ondergrond waardoor mogelijke archeologische waarden zijn verdwenen. De mogelijke funderingsresten van de oude

Afbeelding 17. Tijdens de archeologische begeleiding van de graafwerkzaamheden aan de G.P. Duuringlaan bleek de bodem toch teveel verstoord te zijn (foto: Synthegra).

watermolen ontbreken door de sloop van recente bebouwing. Verdere archeologische begeleiding van overige graafwerkzaamheden in het plangebied is dan ook niet nodig.

23. 't Leesten informatiecentrum (Hoenderloo)

In opdracht van Staatsbosbeheer heeft RAAP eind maart 2018 een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd op 't Leesten. Omdat hier een nieuw informatiecentrum wordt gebouwd, was archeologisch onderzoek noodzakelijk. Over een oppervlakte van 3200 m² werden acht proefsleuven aangelegd. De bodemopbouw bestond uit een dunne, maar intacte, podzol. Uit het bureau- en booronderzoek bleek daarom dat de kans groot was dat er archeologische resten zouden liggen. Helaas waren er geen archeologische sporen gevonden. In één van de acht proefsleuven zijn wel sporen in

Afbeelding 18. De evenwijdige rijen sporen in werkput 4 zijn waarschijnlijk de restanten van 20e eeuwse bosaanplant (foto: RAAP).

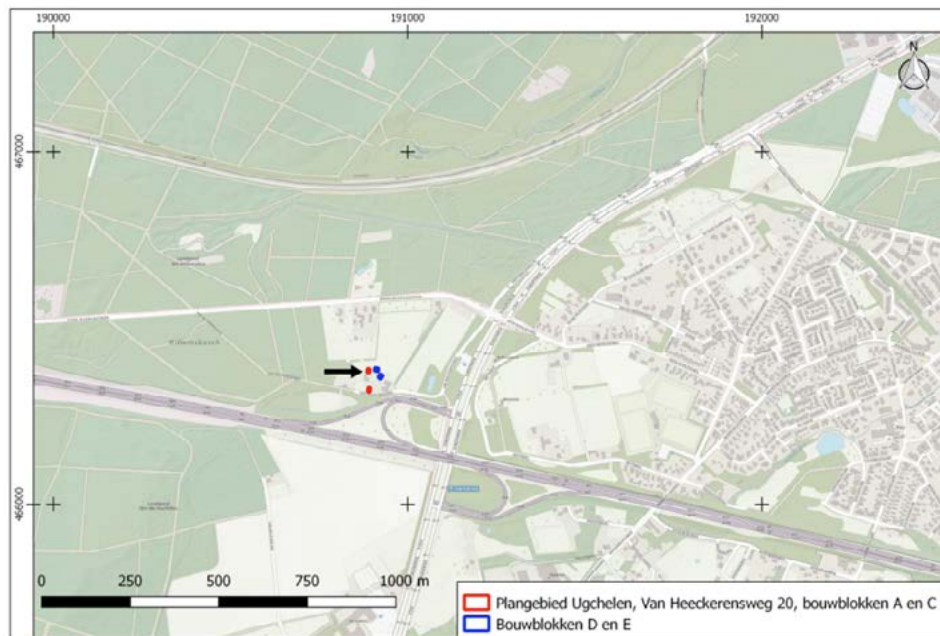
drie parallel lopende rijen waargenomen die hoogstwaarschijnlijk de restanten van bosaanplant in de twintigste eeuw zijn. Verder onderzoek was niet meer nodig en de archeologische verwachting voor de locatie van deze ontwikkeling kan naar laag worden bijgesteld.

24/25. Van Heeckerensweg naast 18, bouwblokken A, C, D en E (Hoenderloo)

In het plangebied aan de Van Heeckerensweg, vlakbij de afrit Hoenderloo van de A1, vonden in opdracht van aannemingsbedrijf A.J. Bessels twee archeologische onderzoeken plaats in de vorm van proefsleuven. Bij beide onderzoeken was nieuwbouw de aanleiding voor het onderzoek. Voor de bouw was graafwerk nodig zoals voor de aanleg van funderingen en leidingen. Deze

bodemingrepen betekenen een bedreiging voor eventuele aanwezige archeologische waarden.

Het eerste onderzoek werd uitgevoerd door de Steekproef op 3 april in de bouwblokken D en E, het tweede onderzoek, van de bouwblokken A en C, op 24 september. Doordat er sporen werden aangetroffen, is in beide gevallen het proefsleuvenonderzoek, gedeeltelijk, doorgestart naar een opgraving. Hierbij zijn enkele sporen aangetroffen, maar zijn er geen vondsten gedaan die een datering konden opleveren. De meeste sporen betroffen onderkanten van paalkuilen en waren erg vaag van kleur. Twee houtskoolmonsters zijn met de C14-methode gedateerd, daaruit kwamen twee dateringen uit het Mesolithicum (5668 v. Chr. en 7449 v. Chr.). Door het ontbreken van vuursteenvondsten is het vermoeden dat deze datering niet helemaal strookt met

Afbeelding 19. De vier bouwblokken aan de Van Heeckerensweg waar archeologisch onderzoek is uitgevoerd (afbeelding: De Steekproef).

Afbeelding 20. De proefsleuven aan de Van Heeckerenseweg werden uitgebreid tot grotere opgravingsvlakken (afbeelding: De Steekproef).

Afbeelding 21. De meeste sporen aan de Van Heeckerenseweg zijn erg vaag. Hier is waarschijnlijk de uitgelopen onderkant van een paalkuil te zien (foto: De Steekproef).

de vindplaats, maar dat hier sprake is van 'opspit', van oudere vullingen die in jongere sporen terecht zijn gekomen. Uit welke

periode de sporen dan dateren, is vooralsnog onbekend.

In de directe omgeving bevinden zich veel archeologische vindplaatsen, mogelijk dat daar een relatie mee vast te stellen valt. Zo ligt er aan de overkant van de snelweg, op zo'n 200 meter afstand, een archeologisch monument. Daar heeft de toenmalige ROB (Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek) in 1971 onderzoek gedaan naar scherven en sporen die verwijzen naar bewoning tijdens het Neolithicum Midden B, de IJzertijd en de Middeleeuwen. Ook werd daar een vuurstenen werktuig uit het Mesolithicum gevonden.

26. Ecoduct Asselsche heide (Hoog Soeren Radio Kootwijk)

Over het spoor bij de Asselsche Heide is een ecoduct aangelegd. Deze werkzaamheden zijn, in opdracht van Dura Vermeer, door

Afbeelding 22. Het graafwerk voor het ecoduct bij de Asselsche Heide gebeurde met groot materieel. De machinisten waren echter goed geïnstrueerd op welke sporen en vondsten ze moesten letten (foto: T&A Survey).

T&A Survey archeologisch begeleid. In juli en augustus werd in totaal 3300 m² grond verzet, waarbij de machinisten goed geïnstrueerd waren welke vondsten en sporen ze zouden kunnen aantreffen. Aangezien de Asselsche Heide bekend staat als gebied waar in de Vroege Middeleeuwen ijzererts (klapperstenen) werd gewonnen, verwachtte men archeologische resten aan te treffen van de vroegmiddeleeuwse ijzerindustrie. Helaas werd binnen de onderzoeklocatie niets aangetroffen.

27. Munitiedepot Hoog Soeren (Hoog Soeren Radio Kootwijk)

Bijdrage van Mieke Smit

De allerlaatste twee opslagpunten van het munitiedepot bij Hoog Soeren zijn in de

Afbeelding 23. Het blootgelegde munitieopslagpunt met verbrande palen en wandplank (foto: Assist Explore).

maanden oktober/november 2018 geruimd. Deze twee opslagpunten lagen nabij de Grintweg. De graafwerkzaamheden zijn archeologisch begeleid.

Tijdens het archeologisch onderzoek zijn van beide opslagpunten eerst de contouren blootgelegd en ingemeten door middel van de RTS. De afmetingen van beide opslagpunten waren circa 9 x 6 meter, vergelijkbaar met de opslagpunten die eerder zijn onderzocht.

Beide opslagpunten hebben langs de rand van de bodem een rij van palen met een onderlinge afstand van 1,20 meter dan wel 1,50 meter. Ook zijn bij beide punten

Afbeelding 24. Detail van een verbrande paal van het opslagpunt (foto: Assist Explore).

opnieuw restanten van wandplaten van teer en samengeperst hout aangetroffen. Deze dienden waarschijnlijk voor het waterdichthouden van de opslag.

Het opvallende aan het tweede munitieopslagpunt was het aantreffen van een verbrande wandplank en vijf verbrande palen. Door de verbranding waren de palen en de plank beter geconserveerd dan normaal. Dit gaf een goed inzicht in de opbouw van het opslagpunt, met name in de manier waarop de wand tegen de palen is bevestigd. De palen waren niet aangepunt. Dit betekent dat er eerst gaten gegraven zijn om de paal in te plaatsen.

In de opslagpunten zijn verschillende vondsten gedaan, variërend van civiel afval tot militaire vondsten zoals munitie en munitiekisten. Het eerste opslagpunt bevatte veel klein kaliber en hieraan gerelateerde vondsten, zoals fragmenten van munitiekisten. Daarnaast zijn een dozijn elektrische ontstekers voor Duitse 15 centimeter raketten aangetroffen. Deze raketten werden bijvoorbeeld gebruikt in een zogenaamde 'Nebelwerfer'. Ook andere vondsten zijn gedaan, waaronder een bombuis (ontsteker voor een bom). In het tweede opslagpunt zijn tientallen Duitse klein kalibers aangetroffen voor een K98 geweer. Ook bleken hier veel civiele vondsten te liggen, zoals emailen pannen en potten. Schijnbaar is het munitieopslagpunt na de oorlog gebruikt als een soort dumplek van afval.

Het ruimen van de munitieopslagpunten bij Hoog Soeren is hiermee afgerond. In 2019 vinden nog enkele kleinere graafwerkzaamheden plaats. Deze zullen op afstand archeologisch begeleid worden.

36. Uddelse heide (Uddel)

Bijdrage van Mieke Smit

In het kader van de munitieruiming is dit jaar het plaggen op de Uddelse heide, ten noorden van de Hofweg, weer verder gegaan (zie voor eerder onderzoek jaaroverzicht 2013). Leemans Speciaalwerken plagt in lange stroken van 12,5 bij 100 meter de heide af om ze daarna te kunnen detecteren. Hiermee wordt de begroeiing van heide en een circa 10-15 centimeter dikke laag van de bovengrond verwijderd.

Als er al archeologische sporen aanwezig zijn, zijn deze in het grijze zand, dat net onder de begroeiing tevoorschijn komt, niet of nauwelijks waarneembaar, maar toch heeft de begeleiding enkele opmerkelijke vondsten opgeleverd.

Afbeelding 25. Vuurstenen pijlpunt die bij het plagen op de Uddelse heide is gevonden (foto: Assist Explore).

In het grijze zand lag een vuurstenen pijlpunt zo voor het oprapen. Het betreft een gelijkzijdige driehoek met holle basis die aan twee zijden geretoucheerd is en dateert in de Klokbekeerperiode tussen circa 2400 en 2000 voor Chr. Het vlak rondom de vondst is voorzichtig opgeschaafd om eventuele sporen te ontdekken, maar tevergeefs. Circa 250 meter naar het zuiden zijn, wederom net onder de heidebegroeiing, op twee dicht bij elkaar gelegen plekken vuurstenen afslagen gevonden. Deze afslagen kunnen niet scherper gedateerd

worden dan 'neolithisch'. Eenzelfde datering voor zowel de pijlpunt als de afslagen lijkt niet onwaarschijnlijk, maar is niet te bewijzen.⁹ Dergelijke afslagen laten zien dat op of in de nabijheid van deze locatie vuursteenknollen zijn bewerkt om werktuigen te maken.

In 2019 worden de plagwerkzaamheden op de Uddelse heide wederom archeologisch begeleid.

42. Reconstructie Meervelderweg N302, kruising Grevenhout (Uddel)

Bijdrage van Harry Pape

In 2018 werd door Econsultancy een archeologische waarneming/inspectie uitgevoerd, ter plaatse van het verlegde deel van het fietspad bij de kruising N302 en Grevenhout te Uddel. Bij aankomst bleek de bodemverstorende ingreep deels al uitgevoerd te zijn. Hierna is besloten om één profiel aan te leggen en drie boringen uit te

⁹ Met dank aan Jasper Tuinstra en zijn collega's van RAAP voor de hulp bij de datering van de vondsten.

Grijsbruin tot donkergrijsbruin gekleurd, zwak humeus, zwak siltig, zeer fijn zand (Ah-horizont).

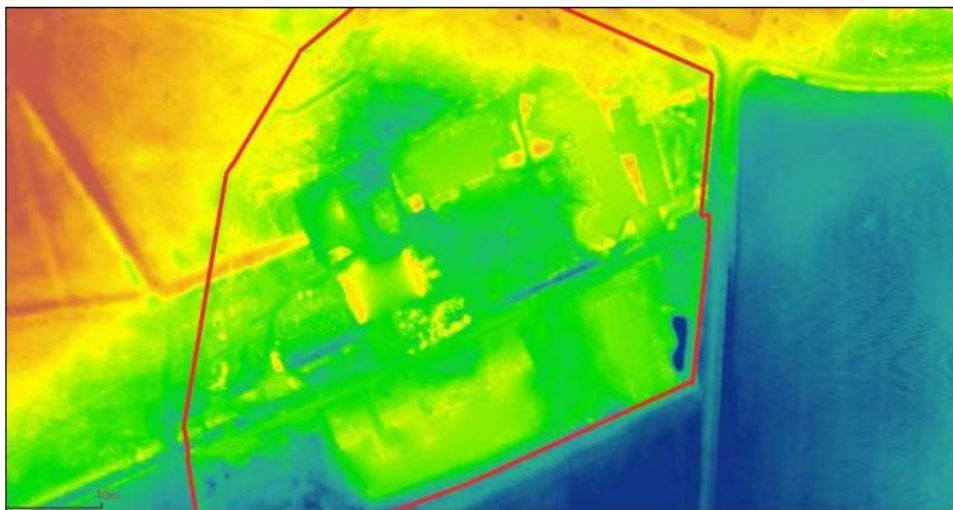
Lichtgrijsbruin gekleurde uitspoelings-E-horizont

Donkerbruin gekleurde Bhs-horizont

Lichtbruingeel gekleurde BC-horizont

Lichtgeel gekleurde C-horizont, zwak siltig, zeer fijn zand, Jong Dekzand.

Afbeelding 26. De intacte bodemopbouw ter plaatse van het verlegde fietspad aan de Meervelderweg N302 (afbeelding: Econsultancy).

Afbeelding 27. Het plangebied 't Hof op het Actueel Hoogtebestand Nederland. De rode, oranje en gele zones betreffen de relatief hoger gelegen zones, de blauwe en groene zones betreffen de relatief lager gelegen zones. Aan de westkant van het plangebied is te zien dat een smalle verhoging (de wal) vanuit het noordwesten (waar de Hunneschans ligt) het plangebied binnenkomt (afbeelding: SOB Research).

voeren. Het in het profiel aangetroffen intacte en van nature gevormde bodemprofiel betrof een haarpodzolbodemp. Verder hebben de gezette boringen en het inspecteren van de stort geen archeologisch relevant vondstmateriaal opgeleverd. Daarmee wordt de kans laag geacht dat er het verleggen van het fietspad archeologische waarden zijn verstoord en konden de werkzaamheden vervolgd worden.

43. 't Hof 12, Kroonheim (Uddel)

Bijdrage van Janneke Zuyderwyk

Op het terrein van zorginstelling Kroonheim, dat vlak naast de Hunneschans bij het Uddelermeer ligt, zijn nieuwbouwplannen. Uit het bureauonderzoek van begin 2018 bleek ter plaatse van één van de geplande gebouwen nog stukjes van een wal te zien die vanaf de Hunneschans loopt. Dit was nog helemaal niet bekend en in eerder bureauonderzoek ook niet ontdekt! Op de

hoogtelijnenkaart van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN2) is dit nog goed te zien.

De wal is zeker ouder dan 1634, want hij is al getekend op een kaart van die datum (wal G binnen het rood omlijnde gebied). Maar verder zijn er helemaal geen aanwijzingen over de ouderdom. Daarom is besloten om de stukjes wal op te graven, in de hoop de ouderdom te achterhalen. Daarvoor werd in november door SOB Research allereerst een proefsleuf gegraven om alvast een profiel te kunnen maken. De wal was zichtbaar op het terrein zelf, al moest je het wel weten, anders vielen de kleine hoogteverschillen nauwelijks op. In de bodem was hij helaas minder goed herkenbaar. Omdat het gebouw en de bestrating en paden eromheen nog in gebruik waren, is het onderzoek van de andere stukjes wal uitgesteld tot vlak na de sloop van het bestaande gebouw. In een later stadium, als ook daar nieuw gebouwd wordt, volgt nog

Afbeelding 28. Het plangebied 't Hof te Uddel (rood omkaderd) globaal weergegeven op een uitsnede van de Kaart met Uddelermeer en Hunneschans door Dirck Pauw 91677) naar Nicolaes van Geelkercken (1634) (afbeelding: SOB Research).

een proefsleuf zuidelijker op het terrein. Voor nu hebben we kunnen bevestigen dat de wal op het terrein aanwezig is, we hopen bij het vervolgonderzoek meer duidelijkheid over de ouderdom te kunnen krijgen.

45. De Bieze (Uddel)

Bijdrage van Mieke Smit

Omdat binnen het gebied De Bieze, nabij de Uddelse heide, munitieruimingen plaats

zullen gaan vinden en dit een bijzonder natuurgebied is, is voorafgaand aan de ruimwerkzaamheden een ecologisch onderzoek uitgevoerd alsook een archeologisch bureau- en karterend booronderzoek. De Bieze wordt ook wel De natte Bieze genoemd, en nat was het er zeker, tenminste normaal gesproken. In de warme en droge zomer van 2018 was het waterpeil in De Bieze behoorlijk gedaald. Van tevoren bestond het idee dat er een leemlaag in de

Afbeelding 29. De Bieze kent een hoge grondwaterstand door de aanwezigheid van een laag die niet of nauwelijks water doorlaat (foto: Assist Explore).

ondergrond aanwezig was die een hoge (schijn)grondwaterspiegel veroorzaakte. Eén van de voorwaarden voor het uitvoeren van het booronderzoek was dan ook dat deze leemlaag niet doorboord mocht worden om het 'leeglopen' en verdrogen van het gebied te voorkomen.

Het veldonderzoek is uitgevoerd op 25, 26 en 28 mei 2018. Daarbij is een boorgrid van 30 bij 35 meter met een noordwest-zuidoostelijke oriëntatie toegepast. De boringen in een raai versprongen ten opzichte van die in de naastgelegen raai, waardoor een systeem van gelijkbenige driehoeken ontstond. De boorlocaties zijn eerst door Leemans Speciaalwerken onderzocht op mogelijke aanwezigheid van niet gesprongen explosieven.

Uit het onderzoek blijkt dat er een dik pakket stuifzand aanwezig is in het plangebied, bestaande uit matig grof, matig siltig zand. In het onderste deel van het stuifzandpakket is een humeuze gelaagdheid aanwezig.

Langs de noordelijke en zuidelijke rand van het plangebied bevindt zich onder het stuifzand direct de Ah-horizont van een pakket dekzand. In het overgrote deel van het plangebied bevindt zich onder het stuifzand echter een veenlaag. In enkele boringen is aangetoond dat onder deze (dunne) veenlaag een Ah-horizont van een dekzandprofiel aanwezig is. De aanwezigheid van een veenlaag betekent dat sprake is van een natuurlijke laagte.

In het plangebied is niet de verwachte leemlaag aangetroffen. Toch is de aanwezigheid van de vennetjes en de hoge grondwaterstand wel te verklaren. De aanwezigheid van een sterk verkitte podzol-B horizont samen met de sterk humeuze bovengrond van het dekzandprofiel en de veenlaag zorgt ervoor dat het regenwater nauwelijks in de top van het dekzand kan infiltreren en daarom in de bovengrond (het stuifzandpakket) wordt vastgehouden. Aangezien de weinig doorlatende laag langs de zuid- en westgrens van het plangebied hoger ligt, is hier een komachtige laagte ontstaan, waardoor het regenwater evenmin horizontaal kan wegstromen.

In het pakket stuifzandafzettingen zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen. Er zijn zodoende weinig uitspraken te doen over de ouderdom van het stuifzandpakket. De mogelijkheid bestaat dat deze stuifzanden het resultaat zijn van de munitie-springputten die hier direct na de oorlog zijn aangelegd. Om de ouderdom van de stuifzandafzettingen te bepalen wordt in 2019 verder onderzoek gedaan. Zo zullen er monsters genomen worden voor een OSL-datering, een methode waarbij kan

Afbeelding 30. Het zetten van de boringen in De Bieze (foto: Assist Explore).

worden bepaald wanneer een zandkorrel voor het laatst zonlicht heeft gezien. De munitieruimingen kunnen in dit gebied

verder hervat worden en worden op afstand archeologisch begeleid.

Nieuws van de AWA

Bijdrage van Monic Breed en Chris Nieuwenhuize

Afbeelding 31 en 32. Voor het veldbezoek naar omgewaaide bomen wordt op een kaart bijgehouden waar wat is onderzocht (foto's Monic Breed)

Veldkartering Spelderholt

Op 18 januari woedde een zware storm over een flink stuk van Europa. Op de Veluwe was het resultaat dat nog al wat bomen sneuvelen. Voor de AWA was het aanleiding om op enkele archeologisch interessante terreinen te kijken of er met de omgewaaide bomen scherven boven waren gewoeld.

Zo werd onder andere het Spelderholt bezocht, overigens zonder succes. Hoewel

enkele jaren geleden op deze manier een vindplaats uit het begin van de jaartelling was gevonden.

Collectie Gerard Hey

Amateur archeologen moeten af en toe opruimen. Anders groeit je huis vol met bodemvondsten of boeken. Dergelijke opruimwoede bij Gerard Heij resulteerde in een flinke donatie voor de vergelijkingscol-

Afbeelding 33 en 34. Een selectie van de gedoneerde pijpenkoppen wordt aandachtig bekeken (foto's Monic Breed).

Afbeelding 35. Ograving op het voorplein van het Loo (foto: Ronald Betman).

lectie waarbij met name een emmer vol pijpenkoppen in het oog sprong. Ook leuk voor de volgende kinderactiviteit.

Nieuwe ingang Paleis het Loo

Paleis Het Loo te Apeldoorn ondergaat momenteel een drastische verbouwing. Meest in het oog springend is de enorme uitbreiding die onder het voorplein, het zogenaamde basse-cour, wordt aangelegd. Voorafgaand aan de aanleg van deze ruim 10 meter diepe kelder werd gedurende 3 maanden archeologisch onderzoek uitgevoerd door RAAP (april-mei-juni). Raap vroeg of er interesse was van vrijwilligers om mee te helpen. Die was er zeker, vooral nadat al in de eerste weken aansprekende vondsten werden gedaan in de vorm van vroeg middeleeuwse graven. In totaal werkten 12 AWN leden mee, in een soort

ploegendienst waardoor steeds 2 vrijwilligers het team van 4.

De samenwerking verliep buitengewoon prettig. De vrijwilligers werden steeds fanatieker waarbij de gravers de achterban op de hoogte hielden van de vorderingen via de groeps-app. Bij aansprekende vondsten ontplofte de app bijna. De werkzaamheden bestonden uit het maken van coupes, het verplaatsen van grond, het fotograferen (voor overzichten ook vanaf het dak), het tekenen en het verzamelen van vondsten. Behalve resten uit de geschiedenis van het paleis werden enkele graven uit de vroege middeleeuwen en ook een boerderij uit de bronstijd opgegraven. Stadhouders Willem III was dus niet de eerste die zijn oog op deze plek liet vallen.

Voor de AWA was een aansprekend detail dat op het voorplein nog delen van de loden

Afbeelding 36. Het vroegmiddeleeuwse graf is te zien aan de ketting met kralen (foto: AWA).

leidingen van de fontein aanwezig waren. Op de meeste plaatsen zijn deze leidingen "gerecycled" en dus verdwenen.

Open Dag 12 mei Paleis Het Loo

Op zaterdag 12 mei hield Paleis Het Loo een dag voor het publiek. Het archeologisch bureau RAAP richtte een tent in met overzichtskaarten van het terrein en stelde een aantal vondsten tentoon in vitrines. Ook AWA was vertegenwoordigd met een aantal publicaties. Zowel de archeologen als de AWA vrijwilligers vertelden het verhaal over de opgravingen en vondsten in de tent en bij het bouwterrein. In een aparte tent op het binnenterrein was een mobiele Archeohot-spot ingericht waar mensen met koninklijke scherven konden puzzelen en kinderen konden knutselen. Er kwamen deze mooie dag zo'n 1100 bezoekers.

Afbeelding 37. Tijdens de open dag bij Paleis het Loo kwamen zo'n 1100 bezoekers een kijkje nemen (foto: Monic Breed).

Afbeelding 38. Tijdens de open dag bij Paleis het Loo kwamen zo'n 1100 bezoekers een kijkje nemen (foto's: Monic Breed).

Experimenteren met kralen

Naar aanleiding van de vondst van de kralen bij Paleis Het Loo werd bekeken of 'kralen maken van glas' een leuk onderdeel zou kunnen zijn van een publieksdag voor archeologie. Met behulp van een magnetron en een 'hotpot' en diverse kleuren glaskorrels werden een aantal glaskralen gebakken. Het resultaat liet nog te wensen over, maar het experiment was leuk om te doen.

Gebroken serviesgoed

Voorafgaand aan de verbouwing van Paleis Het Loo moest het paleis worden leeg gemaakt. Vele duizenden voorwerpen werden geïnventariseerd en ingepakt. Daaronder ook een aantal kratten met gebroken serviesgoed. Het ging om serviezen die werden gebruikt bij diners en zoals overal ging er wel eens iets stuk bij het

gebruik. Anders dan bij de meeste huishoudens verdwenen de koninklijke scherven niet in het vuilnisvat, maar werden jarenlang bewaard.

Na een korte inleiding van de twee conservatoren van Paleis Het Loo, werd aan de AWA gevraagd of we de scherven weer bij elkaar konden puzzelen. En hoewel het dus geen archeologische vondsten betrof, is puzzelen met scherven altijd leuk. In totaal werden 102 objecten samengesteld: vooral schalen en borden. De meeste voorwerpen waren vrijwel compleet en afkomstig van 2 serviezen: Het oudste was aangeschaft door Lodewijk Napoleon in 1808 bij de Amstel Porseleinfabriek. Het tweede was aangeschaft door Willem I in Doornik vanaf 1815.

Afbeelding 39 en 40. In de mobiele Archeohotspot konden mensen met koninklijke scherven puzzelen en konden kinderen knutselen.

Veldkartering bosperceel Hoenderloseweg Apeldoorn

Ook in een bosperceel aan de Hoenderloseweg in Ugchelen, waren rond een grote grafheuvel enkele tientallen bomen ontworteld naar aanleiding van de storm in januari. De (nieuwe) eigenaar van het perceel bood ons op 10 juli de mogelijkheid te bekijken of in de boomkluiten iets archeologisch te vinden was.

Helaas bleek dat hier niet het geval.

Nationale Archeologiedagen 2018: Wolven en slakken op de Veluwe

Het project Wolven en slakken op de Veluwe in het kader van de Nationale Archeologiedagen 2018 werd opgepakt in samenwerking met de Archeologische Werkgroep Apeldoorn, Erfgoedplatform Apeldoorn, Saxion Hogeschool sectie Archeologie, Gemeente Apeldoorn, IVN Natuureducatie afdeling Apeldoorn, Erfgoedplatform Apeldoorn, Vertelgenootschap, KNNV Epe - Heerde, Werkgroep Archeologisch en Cultuurhistorisch Erfgoed (Epe), Ampt Epe, Veluws Museum Hagedoorns Plaatsje in Epe, Fietsersbond Epe en Gemeente Epe.

Afbeelding 41. Glazen kralen smelten in de magnetron (foto: AWA).

Afbeelding 42 en 43. Puzzelen zonder voorbeeld (foto's: Harry Schotman).

Afbeelding 44 en 45. Rondom een grote grafheuvel aan de Hoenderloseweg worden tevergeefs boomwortels geïnspecteerd op archeologische vondsten (foto's: Chris Nieuwenhuize).

KNNV Epe-Heerde maakte 25 augustus een start met de workshop ijzerwinnen op Hagedoorns Plaatse te Epe. Op 22 september werd er op Hagedoorns Plaatse gewerkt aan de bouw van de ijzeroven en het voorbereiden van houtskool en klapperstenen. Bovendien werd een wolf, het ruwe ijzer uit de oven van vorig jaar, uitgesmeed. Ook werd de reizende tentoonstelling

geopend over de laatste ontdekkingen en verhalenvertellers lieten de bezoekers teruggaan naar de tijd van de ijzerwinnings.

Op zaterdag 13 oktober werd de ijzeroven in Epe echt gestookt met klapperstenen als ijzererts. Ook was er een bodemvondstensprekbeurt en een fietstocht langs archeologische plekken.

Afbeelding 46. Het stoken van de leem ijzeroven (foto: KNNV Epe - Heerde)

Afbeelding 47. Stadsdichter Aad van der Waal droeg als opening van de Nationale Archeologiedagen het gedicht (W)ijzer(?) voor (foto: Lynn Jansen of Lorkeers).

Zondagmiddag 14 oktober verplaatste de activiteit zich naar Apeldoorn. Wethouder Mark Sandmann opende de bijeenkomst met lof voor de vele medewerkers van dit evenement. De stadsdichter Aad van der Waal las het toepasselijke gedicht (W)

Afbeelding 48. Er was ook veel belangstelling voor de werkzaamheden van de AWA tijdens de Nationale Archeologiedagen (foto: Monic Breed).

ijzer(?) voor, dat later op een banner werd onthuld.

Bij de grote ijzerslakkenhoop in Sportpark Orderbos, bij AV'34, was het mogelijk om zelf te smeden op vroegmiddeleeuwse wijze. De verhalenvertellers lieten het verleden bij de ijzerslakkenhoop herleven. In de sportkantine van AV'34 was een bodemvondsten-

Afbeelding 49. Tijdens de Nationale Archeoloiedagen kon je aan een tafel een kleurplaat maken of een ijzeroven nabouwen van leem. (foto: Monic Breed)

Afbeelding 50. Tijdens de Nationale Archeologiedagen mocht je de middeleeuwse smid, gemeentelijk archeoloog Janneke Zuyderwyk, helpen met smeden (foto: Monic Breed).

spreekuur en de reizende tentoonstelling was hier te bekijken. Kinderen konden met leem en water een mini-ijzeroven bouwen. Bij de zelf meegebrachte vondsten die van een verhaal werden voorzien, vonden de publicaties van de AWA en SAGA gretig aftrek, als ook de Archeologische wandeling met Jaap Moerman die voor deze gelegenheid hernieuwd was en ook is opgenomen in de IVN Routes app. Inmiddels is in 2018 de route 87x gedownload.

Archeologische wandeling met Jaap Moerman

In het kader van de Nationale Archeologiedagen 2018 is de Archeologische wandeling met Jaap Moerman in een nieuw jasje gestoken. De route is samengesteld door de Archeologische Werkgroep Apeldoorn (AWA) in samenwerking met de Sectie Archeologie van de gemeente Apeldoorn, IVN Natuureducatie afdeling Apeldoorn en het Erfgoedplatform Apeldoorn. De route is te downloaden via <http://www.erfgoedplatformapeldoorn.nl/specials/speciale-berichten/wandel-en-fietsroutes/>. Voor de liefhebbers van routes op het scherm is de route ook opgenomen in de IVN Routes app. De IVN Routes app is gratis te downloaden in de Google Play Store en in de Apple Store. Ook het downloaden van routes is gratis.

Sporen van ijzer

In het kader van de Nationale Archeologiedagen 2018 en de tentoonstelling over de ijzerwinning op de Veluwe in Museum CODA in het voorjaar van 2019 is een nieuwe van een fietsroute voorziene versie samengesteld van het Themaboekje Speuren naar ijzer in Apeldoorn. De fietsroute is samengesteld in samenwerking met het door de Archeologische Werkgroep Apeldoorn, Fietsgilde Apeldoorn, de Sectie Archeologie van de gemeente Apeldoorn, IVN Natuur-

educatie afdeling Apeldoorn en het Erfgoedplatform Apeldoorn. Het fietsrouteboekje Sporen van ijzer is te downloaden via <http://www.erfgoedplatformapeldoorn.nl/specials/speciale-berichten/wandel-en-fietsroutes/>. Voor de liefhebbers van routes op het scherm is de route ook opgenomen in de IVN Routes app. De IVN Routes app is gratis te downloaden in de Google Play Store en in de Apple Store. Ook het downloaden van routes is gratis.

In 2019 bestaat AWN regio 50 jaar !

In 2019 bestaan we als AWN regio 50 jaar. We willen kijken of we net als 10 jaar geleden weer een jubileumboek kunnen maken.

Als thema hebben we gekozen voor "Op zoek naar Hamaland". Dit vroeg middeleeuwse graafschap valt voor een flink deel samen met onze AWN regio. We willen dan ook een boek samenstellen met artikelen over de periode 800-1050 in onze regio. Wie een bijdrage wil leveren neem even contact op met het bestuur (c.nieuwenhuizen@gmail.com). Alles is welkom. En we zijn zeker reukelijk voor wat betreft de periode (iets ouder of jonger mag ook).

Meehelpen bij onderzoek en de werkruimte

Vrijwilligers die aangesloten zijn bij de AWA kunnen meehelpen bij archeologisch onderzoek. Daarnaast komt de AWA elke week bijeen in hun werkruimte. De werkruimte van de AWA is in het archeologisch depot van de gemeente Apeldoorn in het ACEC gebouw achter museum CODA, Roggestraat 44. Elke dinsdag van 20 tot 22 uur zijn we daar aanwezig. Als je langskomt, bel dan met name in de periode mei - september even vooraf omdat we dan regelmatig een depot avond inruilen voor veldwerk. Voor contact bel met Harry Schotman

055-3670173 of Chris Nieuwenhuize
055-5416145 of stuur een mailtje naar awa.apeldoorn@gmail.com Voor meer informatie zie ook de website www.archeologie-apeldoorn.nl of de Facebookpagina van de Archeologische Werkgroep Apeldoorn

Vondstmeldingen

Bijdrage van Harry Pape

In 2018 is weer een aantal vondsten bij de gemeente of bij de AWA gemeld. Deze meldingen kwamen tussendoor of werden gedaan op het bodemvondstenspreekuur tijdens de Nationale Archeologiedagen. Heeft u ook een vondst, waarvan u zich afvraagt wat het is? U kunt uw melding doen bij de gemeente (archeologie@apeldoorn.nl) of de vrijwilligers van de AWA (awa.apeldoorn@gmail.com).

Mogelijk erf nabij Lieren

In augustus 2018 kwam een melding binnen van een mogelijk oud erf, in een weiland aan

de Kattekuule en de Achterste Kerkweg. Met behulp van luchtfoto's en de effecten van de zomerdroogte, waren contouren zichtbaar geworden. Desondanks zijn er bij nader onderzoek geen bronnen die aangeven dat hier sprake is van een historisch erf. Het fenomeen moet ofwel van voor de 17^e eeuw stammen, ofwel uit de 21^e eeuw - want op alle historische kaarten van de periode daartussen is niets op deze plek te zien. Wellicht betreft het, gezien de scherpe contouren, een relatief jong fenomeen. Te denken valt dan aan een schuur, die niet lang genoeg heeft gestaan om op kaarten te verschijnen. Vooralsnog blijft het een mysterie...

Afbeelding 51. Luchtfoto van de locatie nabij Lieren (bron: N. Cramer).

Afbeelding 52. Het mogelijke stuk gietijzer
(bron: M. van Valburch).

Mogelijk stuk gietijzer

In mei 2018 werd door een acht jaar oude amateurarcheoloog in het bosgebied bij Hoog-Soeren een stuk ijzer aangetroffen. Op basis van de foto's lijkt het te gaan om een stuk gietijzer. Er wordt nog een afspraak gemaakt om de vondst in het echt te bekijken.

Mogelijk ijzeren sluitwerk

In 2017 werd nabij het Kroondomein door een oplettende wandelaar een stuk ijzer gevonden, dat in 2018 bij de gemeente en de AWA werd gemeld. Tijdens het bodemvondstenspreekuur werd de vondst nader bekeken. Waarschijnlijk gaat het om het sluitwerk van een kist, wellicht uit de 18^e of 19^e eeuw. De vondst is door de vinder geschonken aan de AWA.

Een klappersteen

Tijdens het bodemvondstenspreekuur meldde zich een jonge bezoeker met een bijzondere steen. De specialisten konden haar vertellen dat het om een klappersteen gaat. Klapperstenen zijn stenen die je op de Veluwe kunt vinden en die in de Vroege Middeleeuwen als erts gebruikt werden in de ijzerindustrie. De klappersteen kon ter plekke vergeleken worden met de stenen die in de vitrine van de reizende tentoonstelling 'Wolven en Slakken op de Veluwe' lag.

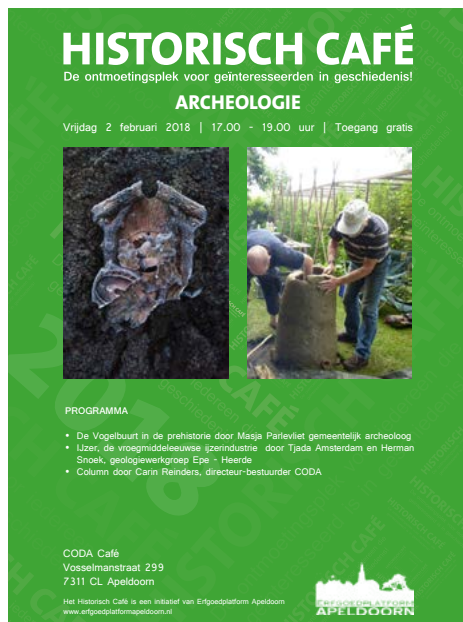

Afbeelding 53. Het mogelijke ijzeren sluitwerk (bron: M. van Ittersum-vdHeuvel)

Overig nieuws

Historisch Café over archeologie

Traditiegetrouw ging het eerste historische café van het jaar, op de eerste vrijdag in februari, over archeologie. Deze keer stond het café in het teken van de Nationale Archeologiedagen. In 2017 deed Apeldoorn voor het eerst mee aan deze dagen en stond een weekend lang de archeologie van de Vogelbuurt centraal. Tijdens het Historisch Café werd door Masja Parlevliet een impressie van die eerste keer getoond en werden de uitkomsten van het archeologisch onderzoek in de Vogelbuurt gedeeld (zie voor meer informatie over het onderzoek: https://archieven.coda-apeldoorn.nl/detail.php?nav_id=0-1&id=109396911&index=23).

Afbeelding 54. Poster van het historisch café over archeologie (afbeelding: CODA).

Het tweede verhaal was van Tjada Amsterdam van de werkgroep Geologie van KNNV Epe-Heerde. Zij vertelde over de experimenten die zij hebben uitgevoerd om op vroegmiddeleeuwse wijze ijzer te halen uit klapperstenen van de Veluwe. In duidelijke stappen werd toegelicht hoe een ijzeroven opgebouwd werd en hoe de erts en het houtskool uiteindelijk zorgde voor een zelf gesmede, Veluwse ijzerbaar. In 2018 stond dit Veluwse ijzer vervolgens centraal bij de Nationale Archeologiedagen in Apeldoorn en Epe.

Sam poetst de plaat

Om aandacht te vestigen op de Apeldoornse monumenten, de zichtbare, maar ook de

Afbeelding 55. Leerlingen van de Koningin Wilhelminaschool zijn fanatiek bezig de messing strips, die verwijzen naar de fundamente van de Oude Mariakerk, weer schoon te poetsen.

onzichtbare, organiseerde de SAM (Stichting Apeldoornse Monumenten) een schoonmaakactie van de messing strips op het Raadhuisplein. Deze strips verwijzen namelijk naar de Oude Mariakerk, een oorspronkelijk middeleeuwse kerk, die hier tot het midden van de 19e eeuw heeft gestaan. De funderingen zijn in de ondergrond nog aanwezig. De contouren van deze funderingen zijn met het oppoetsen van de strips door leerlingen van groep 7 van de Koningin Wilhelminaschool weer goed zichtbaar geworden.

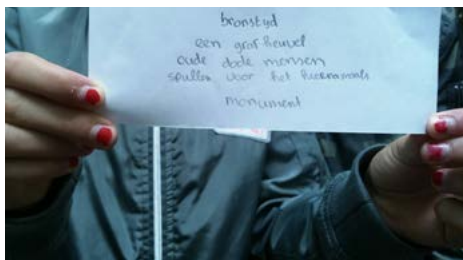
Afbeelding 56. De escape-room achtige experience over een grafroof bij de tentoonstelling Graven naar Goodies deed het heel goed bij schoolkinderen.

Afbeelding 58 en 59. Gemeentelijk archeoloog Masja Parlevliet legt aan de hand van de grafhevelleskist uit wat je allemaal in een grafheuvel zou kunnen tegenkomen.

Grafheuvels

Sinds de tentoonstelling 'Het Geheim van de Gelderse grafheuvel' in CODA in 2014 reist over de Veluwe een verhaal over grafheuvels rond. Afgelopen jaar had Museum 't Pakhuis in Ermelo de handschoen opgepakt en aan de hand van het reizende verhaal een eigen tentoonstelling gebouwd: 'Graven naar Goodies'. Naast de tentoonstelling waren er veel nevenactiviteiten voor kinderen (jong en oud) georganiseerd, waaronder een escaperoom-achtig spel over wie de grafroof heeft gepleegd. Vooral veel

Afbeelding 57. Tijdens de Open Monumentendag kregen scholieren de opdracht een zogenaamd 'elfje' te maken, een gedicht met 11 woorden.

schoolklassen waren enthousiast over de vele vondsten en verhalen die achter grafheuvels schuilgaan.

Tijdens Open Monumentenklassendag konden schoolklassen meer over grafheuvels te weten komen in het Spainkbos. Aan de hand van een dit jaar ontwikkelde grafheuvelleskist werd duidelijk dat er in zo'n saai bult zand veel meer zit dan je zou denken.

Nationale Archeologiedagen

Bijdrage van Janneke Zuyderwyk

Dit jaar organiseerden we de Nationale Archeologiedagen met als thema vroegmiddeleeuwse ijzerproductie op de Veluwe samen met diverse partijen in gemeente Apeldoorn en gemeente Epe. Zo konden we aansluiten bij het mooie ijzerwinproject van de KNNV Epe-Heerde (<https://www.knnv.nl/afdeling-epe-heerde/ijzerwinning-van-klap-perstenen>). De workshop ijzerwinnen had zijn climax - het stoken van de ijzeroven - op

Afbeelding 60. De Nationale Archeologiedagen werden in Apeldoorn geopend door wethouder Mark Sandmann en stadsdichter Aad van der Waal door het uitrollen van het gedicht (W)ijzer(?) (Foto: Lynn Jansen of Lorkeers).

Reizende tentoonstelling Wolven en Slakken op de Veluwe

Bijdrage van Janneke Zuyderwyk

Dit najaar vonden diverse activiteiten plaats rond de vroegmiddeleeuwse ijzerproductie op de Veluwe. Zo stond er vanaf eind september in museum Hagedoorns Plaatse de reizende tentoonstelling 'Wolven en Slakken op de Veluwe', een tentoonstelling die we speciaal voor dit thema hebben laten maken. Tijdens de Nationale Archeologiedagen verhuisde de tentoonstelling naar de kantine van AV'34 zodat bezoekers en sporters van de atletiekvereniging kennis konden maken met de bijzondere archeologische resten die daar vlakbij gevonden zijn. In 2019 verhuist de tentoonstelling nog naar Loenen, waar een paar jaar geleden ook belangrijke nieuwe dingen ontdekt zijn rond dit thema. Bij de tentoonstelling is ook een brochure, met dezelfde titel, verschenen. Deze is ook te downloaden via de website van CODA: <https://www.coda-apeldoorn.nl/nl/archief/publiekspublicaties>).

Afbeelding 63 en 64. De reizende tentoonstelling Wolven en Slakken op de Veluwe

Afbeelding 65. Tijdens een bezoek aan het provinciaal depot van bodemvondsten stond Kim Hoeks ineens oog-in-oog met een Romeinse paradehelm die net terug kwam van een tentoonstelling.

Stages

Afgelopen jaar hebben weer verscheidene studenten van de Saxion Hogeschool stage gelopen bij de gemeente Apeldoorn. Maar niet alleen studenten komen stage lopen, bijzonder was de stage van Kim Hoeks, een middelbare scholier uit het tweede jaar, die via Kids College Apeldoorn (KCA) vijf dagdelen met de Sectie Archeologie van de Gemeente Apeldoorn meeliep. Zo heeft ze geholpen bij de opgraving en de open dag van de opgraving bij Paleis het Loo en kreeg ze een blik achter de schermen van het provinciaal depot van bodemvondsten in Nijmegen. Ook liep ze een middagje mee met de vrijwillige archeologiewacht. Het was ook voor ons erg leerzaam de archeologie-beleving eens vanuit een jongere blik te bekijken!

Wouter Groenendijk heeft voor zijn afstudeeronderzoek alle archeologische waarden binnen de paleistuinen van Paleis het Loo geïnventariseerd. Oude onderzoeken van de

Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB), de Nederlandse Jeugdbond voor Geschiedenis (NJBG), de gemeente Apeldoorn en losse vondsten en verhalen van medewerkers van Paleis het Loo en informatie van historische bronnen en kaarten zijn bijeengebracht in een lijvige scriptie en op een GIS-kaart geplot.

Afbeelding 66. Wouter Groenendijk tijdens de presentatie van zijn afstudeeronderzoek op de Saxion Hogeschool.

De scriptie geeft zo'n mooi overzicht van wat er aan archeologische waarden in en om Paleis het Loo te verwachten is, dat deze in 2019 uitgebracht gaat worden als SAGA-rapport.

Moniek van den Goor deed een afstudeeronderzoek naar alle archeologische vondsten in de GAS-collectie die in de gemeente Apeldoorn gevonden zijn. De GAS-collectie is de collectie van de Geldersche Archaeologische Stichting en bestaat uit vondsten die vooral in de eerste helft van de 20e eeuw verzameld zijn. De vondsten worden beheerd door het provinciaal depot van bodemvondsten in Nijmegen. Moniek heeft deze Apeldoornse vondsten gefotografeerd, in een database-systeem Adlib ingevoerd en daar waar mogelijk als vindplaatsen op een GIS-kaart verwerkt. Een monnikenwerk waar we heel blij mee zijn, dat dat gebeurd is!

Ook voor tweede- en derdejaars studenten van de Saxion Hogeschool is er plek bij de gemeente Apeldoorn. Zo zijn afgelopen jaar Sylvia Leenaers en Rick Ozinga bezig geweest in het archeologisch depot met het deponeerklaar maken van vondsten die bij het munitiedepot zijn gevonden. Mocht je interesse hebben, neem dan contact op via archeologie@apeldoorn.nl

Vrijwillige Archeologiewacht Apeldoorn

De vrijwillige archeologiewacht Apeldoorn is een groep vrijwilligers die vier à vijf keer per jaar een zaterdag bij elkaar komt om archeologische terreinen, zoals eeuwenoude grafheuvels, te onderhouden. Het Apeldoorns archeologisch erfgoed wordt met regelmaat gemonitord op de onderhoudstoestand. Op basis daarvan wordt bepaald wat er aan onderhoud nodig is. Voor het onderhoud op deze terreinen zijn vrijwilligers nodig, zodat het erfgoed niet

Afbeelding 67 en 68. Hier is de Vrijwillige Archeologiewacht in actie.

dichtgroeit. Zo blijven ze behouden en zichtbaar. Sinds de zomer van 2018 heeft de Vrijwillige Archeologiewacht een coördinator die de werkmiddagen organiseert en na een oproep bij het programma 'Gelderland Helpt' van Omroep Gelderland (zie: <https://www.gelderlandhelpt.nl/2324598-helpt-umee-de-grafheuveld-en-ijzerslakhopen-in->

[apeldoorn-te-onderhouden](#)) zijn er ongeveer 10 vrijwilligers in de werkgroep actief. Sindsdien zijn twee terreinen, de grafheuvels in het Spainkbos en de ijzerslakkenhoop in het Orderbos, onder handen genomen. Wilt u ook meehelpen op een werkdag van de vrijwillige archeologiewacht? Neem dan contact op met de coördinator Ad Smulders (06-30746646 / smuld718@planet.nl)

Aankondiging archeologisch congres Reuvsdagen 2019 Apeldoorn

Tijdens de Reuvsdagen in Vlaardingen werd aangekondigd dat de komende archeologische congresdagen in Apeldoorn zullen zijn. Dit betekent dat in november 2019 een paar dagen lang meer dan 500 archeologen onze gemeente aan zullen doen. Via een filmpje (te zien op <http://www.reuvsdagen.nl/>) werd door wethouder

Mark Sandmann Apeldoorn als gastgemeente aangekondigd.

Archeologische kroniek van Gelderland

Sinds het afgelopen jaar wordt de archeologische kroniek van Gelderland niet meer opgenomen in de boekenreeks Bijdragen en Mededelingen Gelre, maar verschijnt deze digitaal in een nieuwe special, de Archeokroniek, op de website Mijn Gelderland. Dit op initiatief van de Gelderse Archeologische Stichting (GAS) en het Provinciaal Overleg Archeologie Gelderland (POAG). Op basis van ons archeologisch jaaroverzicht heeft de gemeente Apeldoorn hierin haar steentje bijgedragen. De verhalen zijn te vinden via de website <https://mijngelderland.nl/specials/archeokroniek?&page=2>

Abbeelding 69. Door het inspreken van een filmpje kondigde wethouder Mark Sandmann aan dat het Archeologisch congres de Reuvsdagen in 2019 in Apeldoorn zullen zijn.

Archeologisch jaaroverzicht ook digitaal

Het archeologisch jaaroverzicht is ook digitaal te raadplegen. Zie hiervoor <https://www.coda-apeldoorn.nl/nl/archief/publieks-publicaties> Nieuwe vindplaatsen worden ook ingevoerd in www.geheugenvanapeldoorn.nl

Een archeologische vraag of vondsten melden?

Heeft u vragen over de archeologie van Apeldoorn, omdat u misschien archeologisch onderzoek moet doen (omdat u bijvoorbeeld gaat bouwen) of u heeft een archeologische vondst gedaan? Neem dan contact op met de Sectie Archeologie van de gemeente Apeldoorn op archeologie@apeldoorn.nl of per telefoon op 14 055.

Tabel met archeologische perioden

	Periode	Datering
Vroege Prehistorie	Vroege Steentijd	tot 8.800 v. Chr.
	Midden Steentijd	8.800 - 5.300/4.900 v. Chr.
	Late Steentijd	5.300/4.900 - 2.000 v. Chr.
Late Prehistorie	Bronstijd	2.000 - 800 v. Chr.
	IJzertijd	800 - 0 v. Chr.
	Romeinse Tijd	0 - 450 n. Chr.
	Middeleeuwen	450 - 1.500 n. Chr.
	Nieuwe Tijd	1.500 - heden

Colofon

Archeologisch jaaroverzicht 2018
Gemeente Apeldoorn

Auteurs

Jan van der Gaag en Masja Parlevliet
Met bijdragen van Monic Breed, Sylvia Leenaers, Chris Nieuwen-
huize, Rick Ozinga, Harry Pape en Janneke Zuyderwyk

Afbeeldingen

Gemeente Apeldoorn, tenzij anders vermeld

Vormgeving

Balyon, Katwijk

Print

Felua groep

Oplage

300 stuks

Versie

definitief, februari 2019

Voorblad

Het was soms een logistieke uitdaging om het archeologisch onderzoek uit te voeren tussen de andere werkzaamheden op de bassecour van Paleis het Loo.

Gemeente Apeldoorn

Marktplaats 1
Postbus 9033
7300 ES Apeldoorn
archeologie@apeldoorn.nl